

Štěpán, Ludvík

Biografická práce o Jánú Kalinčiakovi

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky. 2000, vol. 49, iss. X3, pp. 117-118

ISBN 80-210-2343-0

ISSN 1212-1509

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/103227>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

1921. I tentokrát je vzorem velké Rusko v čele s Leninem. Zájem o Rusko a jeho kulturu nebyl u Haussmanna ostatně nijak náhodný. Pešta našel v básnickově rukopisné pozůstalosti sešit z autorových gymnaziálních studií, obsahující podrobné výpisky z dějin ruské literatury, svědčící o šíři a hloubce zájmů budoucího autora, např. *Pohádky o nakladateli a čertu* (1922), v níž se čert postaral o dobrou prodejnost ležáků z dílny Dostojevského či Merežkovského jen vhodnou změnou titulů, např. překláčením *Zločinu a trestu* na *Krvavou vraždu lichvářky*.

Důkladná studie Pavla Pešty, doplněná bibliografií děl Haussmannových i soupisem nejdůležitější sekundární literatury, svědčí o tom, že knihu psal autor zralý, jenž by měl přistoupit ke svému dávnému záměru zmapovat vývoj české satiry.

Danuše Kšicová

BIOGRAFICKÁ PRÁCE O JÁNU KALINČIAKOVI

Jozef Hvišč: *Kam oko dosiahne (Rozpomienky Jána Kalinčiak)*, LUFEMA, Bratislava 1999, 235 s. + 9 s. ilustrací.

Slovenský buditel, básník, prozaik, publicista, kritik a pedagog Ján Kalinčiak (1822–1871) patřil k nejvýznamnějším a zároveň k neplodnějším autorům štúrovského romantismu. Vliv na jeho práci měl nejen Ľudovít Štúr a bratislavská družina mladých romantiků, ale také bezprostřední styk s literaturou polskou, francouzskou a německou a lidová tvorba (od mládí sbíral slovenské lidové pohádky, pověsti a písně), sám potom slovenskou literaturu ovlivnil svými kritickými a teoretickými myšlenkami, v nichž proti klasicismu prosazoval romantismus. Po prvních básnických pokusech v češtině začal Kalinčiak publikovat poezii ve slovenštině, hlavní a významnou část jeho díla však tvoří próza, zejména historická.

Nebývá zvykem v této rubrice psát o knihách, které se vymykají literárněvědnému charakteru. Práce bratislavského slovakisty a polonisty Jozefa Hvišče *Kam oko dosiahne (Rozpomienky Jána Kalinčiak)* však není běžnou biografií. „Hviščova rozměrná biografická projekcia je svojrázny umeleckým pokusom sprítomniť Kalinčiakove pohnuté osudy v žánri biografickej eseje pri použití «ich» formy, teda «ja» formy; autor text svojej práce skomponoval dôsledne na princípe síce zdánlivého – no dokumentačne absolútne vierohodného – akoby „rozpomínania sa“ samotného Jána Kalinčiak na svoje pohnuté životné peripetie od narodenia 1822 až po tragický skon jeho najbližšieho súputníka Ľudovíta Štúra v modranskom januári 1856,“ charakterizoval knihu Pavol Vongrej. Právě zvláštní Hviščova „projekce“, žánrově evidentně inspirovaná Kalinčiakovou knihou *Rozpomienky na Ondreja Sládkoviča* (1862), která je prvním hlubším kritickým rozбором básnickovy poezie, zejména skladeb *Marína* a *Detvan*, posunuje text – navzdory aplikované ich-formě – z primární esejistické polohy do roviny biograficko-dokumentární a literárněhistorické a teoretické.

Hvišč rozdělil svoji publikaci do čtyř částí, které na první pohled chronologicky popisují Kalinčiakovy životní a umělecké osudy. Pod biografickou žánrovou maskou se však autorovi daří mapovat z literárněhistorického hlediska Kalinčiakovo umělecké zranění, literární život na Slovensku a v přezích postihuje také literární svět tehdejšího HaHe, v českých zemích a poměrně v širokém záběru situaci polské romantické literatury. Není to tedy a priori literárněvědný text, ale zajímavými stříhy a prolínáním různých žánrů a postupů (zápisky, dopisy, citace dokumentů, monology, dialogy, literárněteoretické úvahy atd.) obsahuje vše, co takovému textu přísluší, ale – zpracovaný čtenářsky daleko přístupnější formou, která způsobuje, že se k běžnému recipientovi dostanou fakta, jichž by si v klasické literárněvědné kompozici vůbec nevšiml.

V kompozici knihy uplatnil J. Hvišč hluboké znalosti slovenské, polské, ale rovněž české literární historie, zejména v období romantismu. Ty mu umožnily detailně charakterizovat dílo Jána

Kalinčiaka na pozadí slovenského literárneho romantizmu a v kontextu s romantizmom poľským a najťt pro originálnu slovenské umélecké počiny miesto v romantizmu evropském. Celek buduje z množství dokumentárne vérohodných detailů, miniportrétů známých i méné známých osobností, pohledů na dílo Kalinčiakovo a dalších romantiků slovenských, českých a poľských, přičemž se mu vyprávění daří držet v rovině biografického eseje a memoárového stylu, navazující na vnitřní atmosféru osnovy materiálu, který Kalinčiak pod názvem *Vlastný životopis* napsal pro vydavatele almanachu Lipa Jozefa K. Viktorína. Hvišć — jak sám poznamenává v úvodu ke knize — k zobrazení tzv. vnějších faktorů spisovatelova vývoje, jež zkoumá literární historie, připojil rovněž plastický obraz vnitřních faktorů, které autorovo dílo ovlivňují. Sympatické, je, že slovenský badatel chystá další pokračování své práce, kterou by „autobiografickou monografií“ (zatím končící v roce 1856) dovedl do konce.

Ludvík Štěpán

SLOVNÍK CHARVÁTSKÉ LITERATURY

Leksikon hrvatske kniževnosti, nakl. Naprijed, Zagreb 1998, 599 s.

Současný překladatel, knihovník, osvětový pracovník, novinář, bibliograf, vydavatel, knihkupec, učitel, student, obyčejný čtenář i posluchač stále častěji vyhledává potřebné informace z různých technických, přírodovědných a humanitních vědních oborů v encyklopedických příručkách. Podávají totiž snadno dostupné stručné, výstižné, zhuštěné a zpravidla nejnovější údaje o daném autorovi, díle, události, věci, národu či národnosti ap., které by jinak musel často hledat ve všeobecných encyklopediích, bibliografiích, katalogích, antologiích, knihách a časopisech.

Před více než třemi desítkami let začalo tehdejší pražské nakladatelství Odeon vydávat slovníky spisovatelů jednotlivých národních literatur. Tyto základní životopisně-bibliografické příručky podávají stručný přehled dějin literatury a poskytují podstatné informace o životě a díle literárních tvůrců dané literatury od nejstarších dob do současnosti i o překladech jejich děl v češtině nebo slovenštině. Z balkánských slovanských literatur tak máme Slovník bulharských spisovatelů (1978) a Slovník spisovatelů Jugoslávie (1979).

V tehdejší SFR Jugoslávii vyšlo po roce 1945 několik podobných slovníků. Uveďme aspoň mj. nedokončený *Leksikon pisaca Jugoslavije*, dále *Adresar književnika i književnih prevodilaca* (1978 a 1983) a úplnější *Adresar pisaca Jugoslavije* (1986), který v abecedním řazení obsahuje kromě základních životopisných dat a literárního zaměření soupis díla 1669 autorů.

Skupina mladých charvátských literárních historiků Lada Čaleová, Dean Duda a Ivica Matičević v čele s Vlahem Bogišićem z Lexikografického ústavu Miroslava Krleži v Záhřebu si uvědomila, že dosavadní lexikografické příručky, jakými jsou např. *Enciklopedija Jugoslavije*, *Suvremeni pisci Hrvatske* nebo nedokončený *Hrvatski biografski leksikon* aj., nemohou zcela uspokojit stále rostoucí potřeby. Zejména zde dosud chyběla podobná příručka o charvátské národní literatuře.

Téměř šestisetstránkový „malý“ LEKSIKON HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI chce existující „bílé místo“ zaplnit. Nabízí kvalifikované a ověřené informace o předmětu, hodnocení národní literatury, jejích druhů, období, děl a institucí literárního života. Obsahuje sto rozsahem stejných hesel, z nichž sedmdesát sedm zpracovává život a dílo nejvýznamnějších autorů (nikoli však, bohužel, literárních historiků a kritiků) narozených do roku 1948, zbytek tvoří tzv. souborná hesla, v nichž autoři pojednali o jednotlivých hlavních institucích, které systematicky pečují o literaturu nebo ji zkoumají (např. Spolek charvátských spisovatelů, Charvátská akademie věd a umění aj.), o obdobích (latinismus, středověké písenictví, realismus, moderna aj.) nebo literárních druzích